

CVE-podden

Statsstödd extremism? Hur påverkar auktoritära stater hotet från våldsbejakande extremism? (Juli 2024)

Medverkande:

Oscar Jonsson, doktor i krigsvetenskap, Försvarshögskolan

Jörgen Holmlund, lärare i underrättelsetjänst, Försvarshögskolan

Fredrik Hallström, enhetschef, Säkerhetspolisen

Moderator: Marco Zamorano-Tóth, moderator, Center mot våldsbejakande extremism

MARCO: Du kommer nu att lyssna på ett seminarium som spelades in under Almedalsveckan 2024. Medverkar gör Oscar Jonsson, doktor i krigsvetenskap vid Försvarshögskolan, Jörgen Holmlund, lärare i underrättelse vid Försvarshögskolan, Fredrik Hallström, enhetschef vid Säkerhetspolisen Och moderator är jag, Marco Zamorano-Tóth, utredare vid Center mot våldsbejakande extremism.

MARCO: Tack för att ni har kommit hit. Vi kommer att prata om ett ämne som har blivit allt mer aktuellt kan man säga under senare år. Det handlar alltså om våldsbejakande extremism och andra antagonistiska hot som stöds av statsaktörer. Och när det kommer till den högerextrema miljön så har man ju sett att, i Sverige, att vi har haft fall av högerextremister som har tränats av ryska imperiska rörelsen, en ultranationalistisk rysk rörelse med kopplingar till Kreml, och sedan utfört då det här i Sverige. Och den 17 maj i år så rapporterade även brittiska The Telegraph att man har fall där högerextremister har begått sabotage bekräftat i Tyskland och även misstänkt i USA och i andra västländer som ombud åt Ryssland. Sen så har vi också den islamistiska teokratin Iran där det har kommit fram mycket nu under våren bland annat genom att man har fått reda på att gängkriminella använts som ombud framför allt för attacker mot judiska israeliska mål i Sverige.

Och sen hade vi ju en granskning av Sveriges Radio här under vårvintern också som visade att man hade fört in agenter under täckmantel för att rikta in sig och begå mord på svenska judar. Så det här är ett väldigt aktuellt ämne och vi får in mer och mer frågor på CVE och från våra målgrupper, kring hur man som våra främsta målgrupper är yrkesverksamma på lokal nivå, alltså socialarbetare poliser, skolpersonal, att man får in liksom mer och mer frågor om hur man som är yrkesverksam inom det förebyggande arbetet ska förhålla sig till det här. Så jag har en eminent panel här till min hjälp för att djupdyka i det här. Vi har Fredrik Hallström som är enhetschef vid Säkerhetspolisen. Vi har Jörgen Holmlund, lärare i underrättelse vid Försvarshögskolan. Och så har vi Oscar Jonsson, doktor i rysk krigföring vid Försvarshögskolan. Välkomna!

Alla tackar.

MARCO: Jag skulle vilja börja med dig Fredrik. Hur ser ni på säkerhetspolisen på den här problematiken? Är det nytt eller gammalt? Om det är gammalt, hur har det förändrats idag jämfört med hur det såg ut tidigare?

FREDRIK: Jag ska nog säga att det är ingen ny företeelse. Vi har kunnat se den här typen verksamhet över tid, yttrar sig givetvis på olika sätt beroende på hur en statlig aktör behöver agera och vill agera. Traditionellt sett kan man väl säga att... ett flyktingspionage inte sällan används av en proxy, en mellanhand eller ett enklare ombud. Jag kommer att använda de tre begreppen, de är ungefär samma sak. Där statliga aktörer riktar in individer i Sverige för att erhålla antingen information eller genomföra något våldsdåd mot något som man uppfattar vara ett hot mot regimen. Det skulle kunna vara oppositionella eller någonting annat där man behöver agera. Så i sak är ingenting nytt. Det som är väl nytt det är väl att omvärldsläget har förändrats så kraftigt som det har gjort. Vi brukar prata om en polarisering i samhället, men här pratar vi om en global polarisering där stater är mot stater. Och det innebär också att Sverige blir en arena för andra staters aktörer. Det som är... Om man kallar det lite av en eskalering av situationen, så är ju att de här olika konflikterna i omvärlden... Egentligen använder Sverige som en arena för de här aktionerna. Och det är det vi har sett bland annat när vi ser att Iran på olika sätt använder sig av proxys, mellanhänder, ombud, för att rikta sig mot israeliska eller judiska mål i Sverige. Och det är klart

att det är besvärande. Men det har sett ut så här. Det har sett ut så över tid och får givetvis olika utslag. Framförallt vad avser våld och våldskapaciteten.

Bedömningen är att det här kommer sannolikt att fortsätta i olika nivåer. Det beror helt enkelt på statliga aktörens långsiktiga, strategiska idéer, men också att man bedriver en opportunistisk agenda, det vill säga, finns tillfälle att göra något så gör man det. Det här innebär också på något sätt att, att man har en förmåga att kunna ha en fokusförskjutning på de länder som är utsatta nu. Det vill säga rikta fokus på något annat än vad man egentligen skulle vilja.

MARCO: Men det är... ni pratar ju ofta om den här trion Ryssland, Iran, Kina. Är det liksom de som är relevanta här också?

FREDRIK: Nej, jag skulle säga framförallt Ryssland och Iran i det perspektivet. Kina skulle man titta på ett annat perspektiv och då pratar vi kanske inte den fysiska mellanhanden, den fysiska proxyn, utan snarare kanske av immateriell grad. Det vill säga att man använder sig av routrar eller andra delar som man hackar och använder sig av en immateriell proxy för att angripa andra länder. Där man också använder Sverige som en arena för den typen verksamhet.

MARCO: Just det. Men Oscar, jag tänker att det är nog ingen i rummet här som kanske äter upp sin hatt när man hör att Ryssland är rätt aktivt i det här. Och då tänkte jag höra med dig, mer specifikt, hur ser Kremles relation till extremister ut? Har de en historia av att använda dem som ombud?

OSCAR: Ja, absolut. Den är i regel god. Det är lite precis som Fredrik var inne på, att det är opportunistiskt. När man ser någonting som kan gynna sina intressen så finns det egentligen inga moraliska betänkligheter kring att använda olika typer av extrema grupper, kriminella element. Även hackgrupper såklart, som det väldigt ofta finns en funktionell arbetsrelation, till man får en viss frihet utbyte mot tjänster när det behöver genomföras.

MARCO: Men vilken typ av extremism har man använt sig av historiskt? Är det liksom...kör man brett på spektrat som du säger, eller har man en extra nära relation till någon viss typ?

OSCAR: Jag tycker, här kan man nästan börja i begynnelsen, inte av Ryssland som stat, utan som Putin, som statsman. Läser man Catherine Beltons bok så gör hon ett ganska övertygande jobb att övertyga läsarna att han startade sin bana i Dresden som KGB-agent och hans syfte där var att ordna med vapenleveranserna till Rote Armen Fraktion, mest känd som Baader-Meinhof-gruppen, för att genomföra terroristdåd mot Västtyskland. Så det kan man nästan säga att det har varit med sen början där. Du nämnde bland annat NMR som har fått vapenträning och delar av den ryska nazistiska internationella... rörelser. Men sen finns det väl egentligen tudelat... Det finns dels samarbetspartner på politisk nivå där i synnerhet i senaste tid har uppdragats kontakter mellan rysk underrättelsetjänst och Alternativ für Deutschland som är då Tysklands näst största parti i Europaparlamentsvalet och verkar ta kontroll över ett par viktiga delstater i Tyskland. Deras politik är väldigt tydlig. Inga sanktioner mot Ryssland, inga mer pengar till Ukraina, utan väldigt ryskvänliga exempel. På den politiska kontakten, så beror det på lite vad man lägger i extremister, men där finns det en ganska tydlig hästsko-teori där du har extremer från båda håll som är så extrema att de är anti-etablissemang. Och titta på Ryssland, de säger ju saker som är anti-etablissemang som ger ekonomiskt stöd och praktiskt stöd. Det kan ses i valövervakning när Ryssland ska genomföra till exempel val på Krim så har det alltifrån lettiska kommunister till Lega Nord i Italien eller Vlaams Belang i Belgien. Du kan också se det senaste ryska presidentvalet du hittar grekiska socialister, du hittar AFD till exempel, Eric Zemmours parti Reconquête var där och övervakade. Och sen finns det den mer våldsverkande delen och där har du ju rapporter med organiserad brottslighet, vilket i vissa delar var helt symbiotiskt med Putins väg till makten och hans första tid vid makten, det kan vi prata mer om sen. Ett sista exempel som är intressant för Sverige är ju såklart den ryska kyrkan och patriarkatet där som har... Som SÄPO, var jag glad att höra, att de var ute offentligt ute och bekräftade att det här har haft kontakter med rysk underrättelsetjänst och verkat för ryska intressen i Sverige.

MARCO: Jag tänker en sista grej innan vi går vidare till dig Jörgen. För ungefär ett år sedan så fick vi ju följa ett intressant spektakel i Ryssland där Wagnergruppen och deras ledare Yevgeny Prigozhin inledde en marsch mot Moskva som inleddes

plötsligt och sen lika plötsligt avslutades och sen så blev Prigozhins plan nedskjutet en tid därefter. Och jag tänkte bara höra, för i rapporteringen kring Rysslands roll i de här frågorna där man uttrycker extremism som proxys då nämns ju ofta, dels den militära underrättelsetjänsten GRU, men Wagners namn ploppar också upp. Så skulle du kunna bara uppdatera oss lite? Hur ser Wagner ut idag? Vad är deras roll i det här?

OSCAR: Wagner är intressanta. Fick ju namnet av då second in command Dmitry Utkin, som hade en enorm förmåga för Tyskland, vi kan prata om kompositören Wagner om han egentligen var nazist eller inte, men för Utkins perspektiv så var det... Nazi-tyskarna var han väldigt imponerade av, han hade SS-tatueringar. Vilket är också paradoxalt med att man ska beseгра nazisterna i Ukraina. Nej, Wagner skulle jag säga lever i mångt och mycket kvar. Dels det som de har gjort bra för den ryska staten har emulerats av andra delar. Alltifrån de här stormtrupperna, som kallas köttkvarnen, har implementerats som ryska väpnade styrkorna. Wagner i namnet innehar delar kvar i Centralafrikanska republiken och Mali. Andra delar har tagits över av så kallade Africa Korps som är egentligen... Det finns inga privata militära säkerhetsföretag i Ryssland utan det är olika grader av statlig inblandning, men det som de har erbjudit finns kvar i den delen, sen finns det lite verksamhet i Belarus. Men det finns ingen... Och sen har ju faktiskt Prigozhins son, Pavel tagit också över organisationen nominellt. Men de finns inte kvar på något sätt som en politisk kraft. Det gör de verkligen inte, men de trupperna de har haft och den verksamheten de har haft i Afrika finns kvar.

MARCO: Tack. Jörgen, du är ju lärare i underrättelse och du träffar och utbildar många myndighetspersoner i detta. Även bortom de klassiska underrättelsemyndigheterna. Jag tänkte börja kolla med dig, hur upplever du som träffar folk från hela myndighetssfären att medvetenheten kring det här hotet ser ut. Att det är just att hotet från stater och andra antagonistiska aktörer kan liksom flätas ihop. Är man medveten om det och hur, vad ser du liksom?

JÖRGEN: Jag tycker att utöver de traditionella underrättelsemyndigheterna MUST, SÄPO och FRA som jobbar med att både skriva årsbedömanden och titta

på de här horisonterna, så jobbar man i vårt tillitsprincip med att lösa sitt grunduppdrag. I den tillitsprincipen bygger vi funktionalitet men vi bygger inte säkerhet. Där tror jag att finns en koppling där vi försöker föra en liten bild av det här med en klangbotten i underrättelsesmyndigheternas årsrapporter. Så här: Säkerhetsläget i Sverige har aldrig varit så allvarligt i modern tid som det är nu. Det yttre och det inre hotet har aldrig varit större än vad det är nu. Och där är påverkan internt från terrorism, användandet av andra. Den organiserade brottsledens förmåga att bolagisera sig, använda skjutningar och sprängdåg är inte farligt per se när det gäller dödsoffer, för mäns våld mot kvinnor är minst lika farligt. Men narrativet av att man använder våld och tar över områden och polisen lämnar Vivalla är en allvarlig faktor i relation till vår inre säkerhet, av olika slag. Polisiärt och säkerhetspolisiärt. Den yttre bilden avseende "vad kan Ryssland göra?" Där de definierar det som att vi är i krig med Sverige. Eftersom vi idag, med de kommuner som är aktuella, vi stödjer med försvarsindustri, vi stödjer med att utveckla vårt NATO-anslutning. Ett närmande till allianser eller skicka vapen till en krigförande part i Ukraina. Det här påverkar i de kommuner, läs: Kalskoga, Karlskrona där man tillverkar ubåtar, Ö-vik, Stridsfordon 90 och övriga. En bild av vad Ryssland vill veta men också en kommunal kontext av det här. DCA-avtalet som träffades förra veckan som kommer att innebära, i min värld, att vi kommer att placera amerikanska flygplan på svenska flygvapenbaser. Sannolikt kommer det att innebära att de kommer att skydda dem med amerikanskt luftvärn. De kommuner som jobbar med det här kommer att mötas av en desinformation och ökade grader av rysk påverkan i kommunala beslutsprocesser i övrigt, för man vill inte att NATO, läs: USA, ska få access till svenska flygvapenbaser. Jag är helt övertygad om att det kommer att ske en påverkan i den här respektive delen. Och då är det Freds [Svenska Freds] och miljörörelsen, läs Expressen i dag. Det finns kopplingar till olika andra typer av grupperingar, höger och vänster, som ska demonstrera mot det här som kommer att användas för det här. Den tunna fina linjen mellan saklighet att få demonstrera och att vara medveten eller omedveten att man används för andra statsaktörers intressen är det som blir SÄPO:s och Myndigheten för psykologiskt försvars, fina tunna linjer att kunna motverka och identifiera. Men jag är helt övertygad om att det läge vi befinner oss med är en upplevd ökad NATO-kontext,

läs: USA, och kopplingen till att vi skickar vapen till Ryssland gör att Ryssland tittar på oss med ökade ögon sen två och ett halvt år tillbaka.

MARCO: Ja, det var bra. Du touchade in lite på en grej som jag egentligen hade tänkt öppna upp för hela panelen. Så jag vill gärna göra det nu då för jag vill få Fredriks och Oscars input här också. För jag tänker att det kan ju rätt bli ganska abstrakt det här när man pratar om det. Om vi ska försöka koka ner det lite då till våra kommunala målgrupper. Skulle ni kunna ge ett typexempel på hur kan det här bli... Om jag sitter och jobbar i en svensk kommun, hur kan det här bli aktuellt mitt arbete? Vilken typ av hot kan uppstå? Hur kan det här uppenbara sig? Och hur kan jag upptäcka det? Ordet fritt.

JÖRGEN: Jag har jobbat inom polisen i Örebro. Karlskoga, som är en värmländsk ort, de känner sig intellektuellt tillhöra Karlstad och inte Örebro. Och [de] har sedan länge tillverkat försvarsindustriprodukter. Kommun och kommunledning är fullt medvetna om vad som inträffar. Jag påstår att det finns en ökad medvetenhet från bolagen och kommunen på att det finns intressen som följer anställda och vad man producerar på plats. Gärna om man skulle kunna störa det här eller påverka eller kartlägga personal som jobbar med det. Så i en kommunal kontext och i en företagskontext... Vi måste öka medvetenheten, vi måste öka vår egen observationsförmåga ut mot där. Det finns exempel på störningar som har varit både mobiltelefontrafik och energidelar till stadsdelen Björkborn i de här delarna. Och när det finns kartläggningar av personal utan att man för den skull kan attribuera vem det är så kan man göra ett rimligt antagande. Förmodligen så är Ryssland intresserad av vad som tillverkas där eftersom det går till Ukraina. Och det där blir ju då för kommunens säkerhetschef eller kommunstyrelsens ledamöter... "Vi pratar ju vård skola och omsorg i vår grundkontext." Nu måste vi ha en helt annan medvetenhet i relation till omvärldens problembild [när den] blir en fråga för den lilla kommunen eller länsstyrelsen att kunna hantera. Där har vi inte riktigt varit före 2022.

MARCO: Fredrik? Oscar?

FREDRIK: Jag tänker så här, det här är ju naturligtvis väldigt knepigt och svårt. De här åtgärderna... Designen är ju att vi själva kanske inte ska förstå att det är en statlig aktör som ligger bakom. Det är den första utmaningen som jag tror man måste vara medveten om. Det andra är att vi pratar lite för ofta om hot. Att jaga hotet, att följa hotet. Vi pratar lite för lite om skyddet. Vi måste säkerställa att vi har en relevant informationssäkerhet, en personalsäkerhet och ett fysiskt skydd. Det går inte att bedriva en hotjakt utan att förhålla sig till skyddet. Det är otroligt centralt och viktigt. Jörgen pratar om Karlskoga och det är klart att Sverige stödjer Ukraina med olika delar, bland annat militärt försvar, men också civila delar. Det här är klart att det finns anledning att anta att en rysk statsaktör på olika sätt vill försöka stoppa på den här typen verksamheten. Så att där måste man vara medveten. Där måste man hålla ett högt skydd, men det på flera olika ställen. Du var inne på olika typer av desinformation dessutom. Utmaningen är att det är svårt att förstå. De är designade för att vi inte ska förstå att det är statlig aktör bakom. När det gäller det i övrigt så tänker jag, vi pratade om våldsbejakande extremism och extremism inledningsvis och här finns det ju en strategi en strategi som regeringen har lagt ut över våldsbejakande extremism och terrorism. Det finns också en strategi kopplad till organiserad brottslighet. Här ska vi följa, vi ska inte göra på något annat sätt. Vi ska fortsätta följa i det kommunala arbetet och vad vi än nu är i de delarna. Det är otroligt viktigt.

MARCO: Vad tänker du, Oscar?

OSCAR: Jag håller med mycket på vad som har sagts tidigare. [I] grundläget får man börja med en säkerhetsanalys. Ganska snabbt vid handen så ger det ett par svar. Ett av dem är att vi skickar en massa kvalificerad materiel till Ukraina. Det är klart att det kan vara enklare att sluta ett par svar ASK 890, luftburen, radarförmåga stridsledningsflygplan, som är en extremt kvalificerad resurs, som vi ska skicka till Ukraina. Ett relativt obevakat svenskt förråd snarare än att försöka sluta på slagfältet i Ukraina. Arterigranatsproduktionen är helt avgörande för att hålla de ukrainska väpnade styrkorna i fajten. Vi har en fabrik i Karlskoga. Det är klart att det innebär en ökad hotbild och det tror jag... Sen finns det en generell subversion och det kan uppstå vare sig det är i Vivalla eller i

Stockholmsområdet, men jag tror att det finns några viktiga, kritiska beroenden som vi alltid måste skydda. Där är jag återigen glad för SÄPO:s kommunikation här i våras kopplat till den ökade sabotagerisken i hela Europa. Vi har bland annat nio personer gripna i Polen för mordbrand, försök till mordbrand, misshandel. Polska presidenten Tusk säger rakt ut att det här är kriminella element som är rekryterade för rysk räkning för att genomföra olika dåd Polen. Och du har ett helt pärlband av händelser som riktar sig... Bland annat senast kom New York Times ut med deal som tillverkar IRIS-T luftvärn som är helt avgörande för Ukrainas möjliga förmåga att existera som stat. En av deras fabriker brann ner. Verkar vara rysk underrättelsetjänst via ombud. Lokaler i London och så vidare. Så att vissa av det där kan man ju komma åt genom en säkerhetsanalys. Men sen så som SÄPO sa då, så var ju tre prioriterade områden, energi, telekom och transport. Och det finns ju lite överallt och de dåliga nyheterna är att vårt elnät är ganska svajigt i bästa läget. Men där måste man ju bara vara medveten och förstå sina kritiska beroende och öka skyddet av dem samtidigt som man övervakar fientlig aktivitet.

MARCO: Ja, tack så jättemycket. Men där tänker jag, Fredrik, att nu har vi ju fått lite en exposé över det här problemet och så. Jag tänker så här, dels skulle jag vilja veta vad kan du säga om hur ni jobbar med det här? Men sen, vad jag är ännu mer intresserad av är hur ser ni... Eller vad ser du att vi andra behöver göra? Om vi tar CVE till exempel, vi har uppdrag att jobba förebyggande mot våldsbejakande extremism. Hur kan vi bistå er i ert arbete här, men hur kan vi bidra till resiliens? Hur kan andra myndigheter som inte har ett under- eller totalförsvarsuppdrag, vad kommer vi in i det här? Jag skulle vilja se det pusslet lite framför mig.

FREDRIK: Ja, då ska jag nog säga att vi har ju under de senaste åren tvingats arbeta på andra sätt. Säkerhetspolisen har ju traditionellt sett varit slutet. Vi har jobbat var och en för sig. Vi har jobbat med vår egen lilla del. Sakta men säkert, och nu pratar vi om ganska lång tid tillbaka, så har vi ju öppnat upp oss avsevärt. Vi har hittat helt andra samverkanspartners vi delar mer information och kunskap och det är en helt nödvändighet, för alla våra verksamhetsområden för

att lyckas med uppdraget. Vi klarar inte det själva utan alla måste bidra. Och det betyder att vi måste beskriva en god lägesbild, vi måste beskriva hur det antagonistiska hotet kan se ut och vara dimensionerat. Men vi måste också givetvis dela information med både nationella och internationella partner för att förstå hotet mycket tydligare. Det är en avgörande del. Det går inte att klara själva. Andra måste bidra. Andra måste höja motståndskraften framför allt. Återigen att jaga hotet är otroligt problematiskt därför att det är designat för att vi inte ska riktigt förstå, utan vi måste bedriva ett relevant skydd av den verksamhet som är säkerhetskänslig och särskilt säkerhetskänslig är otroligt viktigt. När vi ändå pratar om CVE och CVE:s roll, som jag tycker gör ett fantastiskt arbete och har gjort sen en tid tillbaka i att skapa motståndskraft, en ökad förståelse ute i kommuner och andra delar, det ska fortsätta. Det är svårt att rikta in sig mot andra aktörer än det vi ska rikta in oss på inom ramen för våldsbejakande extremism och extremism, men den verksamheten är så pass betydelsefull. Sen finns det steg som vi behöver ta. Vi behöver öka kunskapen generellt sett om extremism. Jag brukar prata om den här bakre och den främre vågen. Den bakre vågen som kanske inte nödvändigtvis är våldsbejakande, men väldigt extremistisk och driver på och fyller på den våldsbejakande delen. Vilket gör att det aldrig kommer ta slut. Kunskapen om det, de rapporter som genereras som är fantastiska, FOI-rapporter om antietablissemangsextremism och andra delar, den kunskapen måste ut och vi måste förstå systemet mycket bättre. Så att skola och andra delar verkligen kan ta det här på allvar om vi på riktigt vill göra skillnad. Därför att omvärlden och den polarisering som vi ser idag baserat på, givetvis på alla de händelser som sker ute i omvärlden, den blir starkare och starkare. Vi accepterar och normaliserar det extrema för varje dag som går. Och det är del i det här. Och det är ju otroligt viktigt att CVE fortsätter med arbetet att stödja kommuner och andra med den här typen av verksamhet. Det är jätteviktigt.

MARCO: Jag vill göra ett påhak på det du tar upp. Det är ju viktigt ändå att ha i medvetandet att man vill ju gärna placera in extremism i de här tre klassiska facken, att vi har vänsterextremism, högerextremism, islamistisk extremism. Men så ser det ju inte ut idag, utan precis som du är inne på det så har vi en mycket

större mylla av generellt demokratihotande aktörer, det kan röra sig om konspirationsteorier, det kan röra sig om allt möjligt. Jag tänker på det här fenomenet som uppstod kring Ukraina-invasionen, alltså med den fullskaliga invasionen, det som kallas för *silence of the bots*, när väldigt många hatiska konton på Twitter plötsligt tystnade på samma gång för att de riktades åt ett annat håll än vad de normalt brukar göra. Det väcker frågan: Vi som privatpersoner, när jag sitter och scrollar, vad ska jag tänka på? Jag öppnar den frågan för er alla. Vad gör jag för att inte...?

OSCAR: Det knyter ihop väldigt mycket med den föregående frågan. Ni får ursäkta mig om jag blir lite teoretisk i det här, men jag tror att hela problemet med extremism och antetablissemang-känslor, grundas i nåt som ligger långt före att SÄPO kommer in. Det är svårt att ge nån annan lösning än att känna grundläggande tillhörighet, mening, möjlighet, gemenskap och identitet. Liksom har du de grejerna och staten fungerar ganska bra, ja då kanske du inte blir liksom radikal och våldsbejakande sen är det lite sådär "ja hur löser vi det då?" Och det är ju folk som har betalt mer än mig som tänker ut sådana svar.

Panelen skrattar

OSCAR: Men jag tror att det är.. I debatten är det ibland "ska vi ha extra långa batonger eller ska vi fixa skolan?" Det är uppenbart att vi måste göra allt det här. Skolan måste fungera, ge kunskaper, man måste bli relevant och känna tillhörighet i sin existens. Det är svårt att komma åt grunden för radikaliserings utan allt det där, men det är lite svårare jobb att lista ut än att bara nämna problemen.

MARCO: Mm, men ni har ju alla varit inne på kriget i Ukraina, att det här är ju en fond för hela den här diskussionen i det läget vi har nu, i alla fall när det kommer till den ryska biten. Det tänkte jag bara kolla med dig Oscar, för kriget är ju inne i en lite ny fas. De ryska styrkorna har ju initiativet. För några veckor sedan kom nyheten att Ukraina har tillåtits att använda en del västdonerade vapen på vissa delar av ryskt territorium. Då spekuleras det mycket kring Rysslands möjligheter till eskalation där och då tänkte jag säga, är det här någonting du ser är en grej de

skulle kunna använda sig av? Alltså just extremistiska ombud och så. Jag ser att Jörgen nickar, så du ska få hoppa in efter Oscar.

OSCAR: Ja där tycker jag vi redan är. Västliga underrättelsetjänster har ju väldigt uttryckligen sagt att vi ser ökad intensitet av ryska subversionsabotageoperationer i Europa, som har manifesterat sig på väldigt konkreta vis. Det är viktigt, Jörgen var inne på det, att i det ryska perspektivet är det ett krig mot hela det bredare väst. Även om det fysiskt utspelar sig i Ukraina, så är ju pengarna, det politiska stödet, den militära materiel och allt som kommer, och den politiska beslutsfabriken den utspelar sig i Europa, i USA och i andra delar av världen också. Så det är uppenbart att det är där man försöker påverka också. Det ser jag som vad vi har här och nu. Och det kan ju såklart eskaleras också.

MARCO: Jörgen?

JÖRGEN: Oscar har redan sagt det. Och med tillägg till... till användande av ryska staten det vi vet lite grann kring hur man använder penningtvätt som ett fenomen i Baltikum, framförallt 2014. Med kopplingar till Bulgarien Cypern, London, inte helt oväntat. Det finns rätt mycket bra litteratur om det. En av de främsta författarna tycker jag, Oscar kan säkert rätta mig, men en duktig, idag professor i London, som heter Mark Galeotti, har skrivit mycket om rysk organiserad brottslighet, men också hur den används av staten som en polett i det systemet. Och i den ryska apparaten, rätt medvetet, de vet vem de gör affärer med. För den ryska organiserade brottsligheten är inte en del av att stå staten nära, de står långt ifrån. Men kan man göra pengar så gör de det. Och där skrevs en rapport till European Council 2017 om hur de här dyker upp i olika europeiska länder, inklusive Sverige och inklusive Finland, som inte har landat in i de traditionella myndigheterna, kanske underrättelsemyndigheterna, mer än andra. I en förståelse för att den kriminella bolagiseringen, läs: också rysk, agerar på svensk mark och delvis för statens intressen. Det var delvis temat för dagen. Där tror jag att, som Oscar har beskrivit, saker i det ryska narrativet av att göra allt annat än det militära, det vill säga förnekbart i det systemet, dyker upp lite förvånande också nu med Iran i den kontexten. Så det finns rätt mycket spår

mycket kopplat till FSB, men framförallt till GRU i användande av de här i de baltiska staterna men även i övrigt. Tror vi att vi står fria från den delen i det systemet så gör jag ett antagande: det tror jag inte vi gör. Vi har ingen strategi mot arbetslivskriminalitet. Jag kommer från Skellefteå där vi har Northvolt med rätt mycket uppträdande av olika delar. Jag tror inte att man i Tjetjenien hittar en annons. "Låt mig söka ett jobb i Skellefteå" och så hittar man det som byggarbetare där. Jag tror att någon har bestämt att de ska komma till Skellefteå. Och mellanskillnaden mellan att de används och flyttas hit och de pengar man tjänar gynnar andra intressen. Och är de så skickliga, så gör de andra saker dessutom, tror jag.

MARCO: Har du något att tillägga Fredrik?

FREDRIK: När man pratar om den här typen av verksamhet proxy, mellanhandel, enklare ombud eller ombud så kan man ju uppfatta att en statlig aktör bakom det har avancerade och professionella metoder och angreppsett. I praktiken så kan det egentligen bara handla om hållhakar på någon individ där man utkräver att göra det här eller någonting annat mot en familjemedlem. Det kan handla om att lägga ut, nu använder jag begreppet Blocket, men på en internetsida: "slå mot de här så erbjuder vi 10 000 dollar." Alltså det är brett och det är kampanjer som bedrivs som är delvis utan kontroll, som är otroligt svårt att upptäcka och förstå. Så det behöver inte vara så sinnrikt och utmejslat på ett fantastiskt elegant sätt, utan man använder opportunistiska metoder för att angripa bland annat Sverige och övriga västländer.

MARCO: Opportunism är ju ett nyckelord här då. Ja, jag ligger ju på er här om det lokala perspektivet men det är det jag får betalt för att göra så jag kommer fortsätta göra det. Jag tänker så här, säg att jag sitter i en kommun, jag är kanske samordnare mot våldsbejakande extremism och så upptäcker jag någonting som jag tycker känns lite märkligt kopplat till det här. Det väcker misstankar, vad gör jag då? Frågan är öppen för alla. Hur går jag tillväga? Vad ska jag göra? Det är liksom konkret...

FREDRIK: Det finns ju uppodlade kanaler och kontakter, vi har ju tillsammans med Polismyndigheten exempelvis våra räddningscenter där vi arbetar tillsammans med, inte bara kända individer i våldsbejakande extremistmiljöerna, utan även okänd information som inkommer som underrättelse.

Polismyndigheten finns ute i lokalsamhället, vi är inte tillräckligt stora för att finnas överallt, men vi finns i våra räddningscenter och jobbar tillsammans med polisen. Det är naturligtvis så att vi ska kunna hantera den informationen för att kunna bedöma vad det här är för någonting. Men också kunna vägleda och stödja vid tillfällena som vi behöver. Men framförallt så handlar det om för oss att ge er bilden, er stödet på CVE, som ni har förmågan att nå ut i kapillärerna. Det är otroligt viktigt. Ett informationsflöde och ett stöd, men framförallt också att informera på totalen Det är otroligt viktigt.

MARCO: Oscar? Jörgen?

OSCAR: Jag tror att det viktigaste är verkligen att sätta sig in i lägesbilden på lokal nivå, men det är ju så här att i princip ingen av de här fenomenen är lokala bara. Alltså inte ens lone wolf-terrorister är lone wolf, utan man radikaliseras i sin community som utspelar sig på nätet, vilket gör att det är ett bredare problem och det gör att det finns människor som har kunskap, kompetens om de här frågorna. Jag kan faktiskt inte minna senast vi hade någon form av lokal terrorist som var besviken på Hallandsåsen och gick och mördade någon.

Jörgen skrattar

OSCAR: Allt här är delar av globala informationsförströmningar där mycket av det här spelar ut sig. Det är väl kanske det första man ska göra på lokal nivå är att bara förstå den internationella kontexten av allt, som kan vara våldsbejakande islamism, våldsbejakande nazism och så vidare. Att förstå det och sedan så kan man prata med folk som kan hjälpa en och placera det här i en korrekt kontext.

JÖRGEN: Av landets 290 kommuner så är det 25 procent som har råd att driva sin egen verksamhet. De övriga är beroende av olika typer av bidrag. Och huvuduppdraget, vård, skola, omsorg, stöd till pensionärer och övrig

kommunalservice. Och då lägger staten på sina uppgifter. "Ni ska ha en ökad ansats på brottsförebyggande delar, ni ska ha det på radikaliserings, ni ska hantera civilt försvar." Och de har inte råd att anställa folk och hantera de delarna. En eloge till CVE då. Det stöd ni har gett ut till kommunerna avseende hur man skulle kunna göra..Och då som västerbottning, i nära samarbete med Umeå kommun, tycker jag är fantastiskt bra. Det är att är ett exempel på hur man kan göra. Om man gör det i nära touch med att man åker ut och gör det i en kommun som faktiskt kan. "Det här behöver vi i de här delarna". Exempel på hur man kan göra. Jag tror att det här med att man riskerar att bli en foliehatt om man ser någonting i Vännäs eller i Kramfors och man vill rapportera upp det och det inte finns kontaktytor för de här typen av grundproblem, så utgör den utmaningen i kommunen att de omhändertar det där tillbaka av olika slag. Så jag delar Fredriks uppfattning. Så att det ni gör är att jobba långt ut i kapillärerna till kommunerna är oerhört viktigt, för då fångar man upp deras kontext och ni skapar kontaktytor från er på CVE till kommunerna. Jag tror att det där är ovärderligt.

MARCO: Jag ska släppa in dig, Fredrik, jag ska börja upplysa publiken så att ni vet vad Jörgen pratar om. CVE har alltså ett mobilt stödteam som erbjuder behovsbaserat stöd till kommunerna av yrkesverksamma på lokalnivå, som ni också via vår hemsida kan ni hitta numret till deras stödtelefon, som man kan vända sig till vid behov. Så, ja varsågod Fredrik

FREDRIK: Det är inte sällan som jag uppfattar att vi försöker förenkla och göra saker och ting enklare än vad de kanske är många gånger, framförallt när vi pratar om hotet. Det är inte bara en sak, det är i stort sett allting samtidigt. Nu pratar vi om proxy, ombud, mellanhänder, statliga aktörer. Vi måste komma ihåg att det pågår så otroligt.. det här är en otroligt komplex bild. Med våldsbejakande extremismen, med extremismen som fyller på, olika modus operandi. Det går inte att bara rikta sig mot en liten del. Vi måste orka hålla bredden och hålla i över tid med hur den antistatliga verksamheten, hur vi utmanas hela tiden. Vår skyldighet att någonstans vara den vuxna i rummet som Ahn-za, som brukar sitta här säger: "ord betyder något". Och det gör det. Och några av oss har ett större

ansvar än andra. Vad gäller ord har betydelse. Så vi måste orka tänka lite bredare än bara det senaste och det enklaste. Ensamma gärningsmän mot mjuka mål. Ja, det är nog det sannolika, men det finns mycket mer att förhålla sig till. Och där måste vi bli bättre. Vi gör det lite för enkelt ofta.

MARCO: Men jag tänker Fredrik, när vi ändå är på det här spåret, vi har ju en ny nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism. Kan säga någonting om hur den här frågan går in i den?

FREDRIK: Ja det gör en per natur om vi har som utgångspunkt att det är extremism och våldsbejakande extremism som är en del av den här problembilden med proxy. Det vill säga att man använder extremister eller våldsbevakande extremister för att bedriva verksamhet. Det är det ena perspektivet. Vi behöver inte göra på något annat sätt. Det likadant med strategin vad gäller organiserad brottslighet. Vi förhåller oss till den och då kommer vi kunna hantera frågan. Återigen så är det knepigt. Det är svårt, det är mer komplext än vad vi kanske tror och verksamheten är designad för att vi inte ska förstå vad det var. Så bedriver vi den verksamhet som vi ska göra... och jag tycker den här strategin är förbaskat bra, jag är otroligt tacksam och glad över att regeringen breddade perspektivet från bara terrorism till våldsbejakande extremism och terrorism, därför att då är det fler på arenan som har ett ansvar att agera. [Om] vi förhåller oss till det, då kommer vi att göra det här så bra som vi bara kan. Men det är komplext, det är svårt.

MARCO: Jag tänker det är ju komplext och svårt som du säger. Är det någon öppen fråga, något vi har missat? Någon sista grej du skulle... Oscar?

OSCAR: Ja, det jag håller med i både det Fredrik och Jörgen säger men någonstans vill jag också försöka ingjuta lite mod här för man får alltid frågan när man säger "oj, allt kan gå åt skogen på samma gång och det här och det här händer." Och det gör det, såklart. Men någonstans tycker jag också att vi ska vara trygga i att vi har väldigt dugliga myndigheter. Vi har problem som inte är ohanterliga. Jag förstår att det skitjobbigt ute på kommunerna med den bilden som Jörgen målade upp. Man är helt underfinansierad och har tusen och en

arbetsuppgifter och helt plötsligt ska man lista ut hur man möter våldsbejakande extremism och återuppbygga ett civilt försvar. Det är ganska komplex materia. Men, inget av det här är omöjligt att göra utan jag tror medvetandegörandet av problemen, dynamiken och grundläggande lägesbild, samverkan med CVE, med säkerhetspolisen, med polisen tror jag att man kommer väldigt långt. Jag vet inte om ni är några här utifrån kommunerna som sitter och känner sig modfällda, men jag tror att allt är inte åt skogen, utan jag tror att vi kan komma ganska långt med grundläggande medvetenhet, kommunikation och beslutsamhet. Sen kommer fientliga aktörer att försöka testa Sverige och vår motståndskraft. Och det ska vi vara beredda på.

MARCO: Jörgen lägg nu inte sordin på det här.

De skrattar

JÖRGEN: Med Oscars glättiga ord, som det ligger en hel del i, jag menar inte att kommunerna har ett omöjligt uppdrag. De möter en verklighet som är delvis underfinansierad för 75 procent av kommunerna. Man behöver en statlig styrning och stöd. Och det jag menar är att där är ni i ert jobb en värdefull komponent och pusselbit. För man riskerar att bli ensam när man säger "Oj, här ramlade det ner någon som har varit stridande i Syrien. Vad ska vi göra med den?" Och det är inte så lätt om kommunen inte har en strategi eller förstår det här. Men att kunna vända sig till någon att göra det, exempelvis till er, är en tacksam koppling i systemet. Och då kan de tänka vidare. En fara jag ser i det här, du sa det här med *Silence of Bots*. Jag tycker ni har gjort ett bra jobb också i det här med incels. Alltså svenska IP-adresser som rör sig på hatsajter där män uttrycker hot, hot på riktigt mot kvinnor, utgör också en grund för att de här personerna mår inte riktigt bra. Heder åt Lisa Kaati, förut på FOI, numera på Stockholms universitet, som har tittat på det här. Det är ett exempel på där personer självradikaliseras till att kunna utöva rätt olika otrevliga våldsdåd. En duktig polis som jobbar på grova brott i Stockholm och som heter Luay Mohageb, möter de här unga killarna som är 13 år. Så när vi säger "i ökande", så är hans uppfattning att de här rör sig i den digitala miljön utan föräldrarnas kontroll. Och nu låter jag som den äldre farbrodern jag är, i en hiphop-miljö av gangster-rap

och där man idoliserar de här unga gangsterkungarna. De här killarna, säger Luay, 13 år, vet redan att de ska ha en Gucci-keps, de ska ha en gulldänk, de ska ha en Audi RS8 och så ska de ha en Glock. De har redan gjort sitt yrkesval, i den här delen. Så jag tror allt som rör sig i den digitala miljön med de här två korta exemplen är otroligt värdefullt att kunna följa. Och för de myndigheter som har det uppdraget, otroligt svårt att övervaka en social och digital miljö avseende vad man rör sig och kopplingar till föräldransvaret vad man egentligen borde göra. Jag vet att jag låter som de 60 år jag är när jag säger det, men jag tror att det här är oerhört viktigt med de exempel vi ser i den här delen. Den digitala miljön som du nämnde och det jobb ni har gjort mot incels är en ledstjärna i att förstå hur allvarligt det här kan vara på sikt.

OSCAR: Jörgen, jag är uppvuxen på hiphop också. Jag vill bara säga det.

JÖRGEN: Det gick bra för dig.

De skrattar

MARCO: Har du några slutreflektioner, Fredrik?

FREDRIK: Nej inget annat än vad jag har sagt tidigare.

MARCO: Men då vill jag tacka panelen med en applåd. Tack så mycket för att ni tog er tid. Tack för att ni kom och lyssnade. Tack!

Publiken applåderar

OSCAR: Tack!

FREDRIK: Trevligt!